

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 150g/2024

privind excepția de neconstituționalitate a articolului 73 alin. (1)
din Codul de procedură penală al Republicii Moldova
(recunoașterea în calitate de parte responsabilă civilmente)

CHIȘINĂU
17 octombrie 2024

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
nei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Cristina Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 26 iunie 2024,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 17 octombrie 2024, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 73 alin. (1) din Codul de procedură penală, ridicată de dl Andriy Minayev, în interesele SC „DFM” SRL, parte în dosarul nr. 10-1309/2023, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de dl judecător Victor Rațoi de la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. În cadrul unei cauze penale, prin Ordonanța procurorului Procuraturii Anticorupție din 9 februarie 2022, SC „DFM” SRL a fost catalogată parte responsabilă civilmente.

4. Pe 21 februarie 2022, SC „DFM” SRL a formulat o plângere împotriva acestei ordonanțe, care, prin Ordonanța din 3 martie 2022, a fost respinsă de către Procurorul ierarhic superior al Procuraturii Anticorupție. Ordonanțele în discuție au fost contestate de SC „DFM” SRL în fața judecătorului de instrucție pe baza articolului 313 din Codul de procedură penală.

5. În cadrul ședinței de judecată din 14 iunie 2024, dl avocat Isai Cireș a ridicat, în interesele SC „DFM” SRL, excepția de neconstituționalitate a articolului 73 alin. (1) din Codul de procedură penală.

6. Prin încheierea din 24 iunie 2024, Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

8. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sunt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreptă și prealabilă despăgubire.

(3) Averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

(4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

(5) Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.

(6) Dreptul la moștenire a proprietății private este garantat.”

9. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 73

Partea civilmente responsabilă

„(1) **Parte civilmente responsabilă este recunoscută persoana fizică sau juridică care, în baza legii sau conform acțiunii civile înaintate în procesul penal, poate fi supusă răspunderii materiale pentru prejudiciul material cauzat de faptele învinuitului, inculpatului.**

[...]

(3) În cazul în care se constată că, după recunoașterea părții civilmente responsabile, persoana respectivă nu poartă răspundere materială pentru prejudiciul material cauzat de către învinuit, inculpat sau că din alte motive lipsesc temeiuri pentru ca persoana să fie în calitate de parte civilmente responsabilă, organul de urmărire penală sau instanța, prin hotărâre motivată, încetează participarea persoanei la proces în calitate de parte civilmente responsabilă.”

Articolul 220

Aplicarea legislației la examinarea acțiunii civile

„[...]

(3) Hotărârea privind acțiunea civilă se adoptă în conformitate cu normele dreptului civil și ale altor domenii de drept.

[...].”

Articolul 223

Recunoașterea părții civilmente responsabile

„Constatând persoana care poartă răspundere pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile sau inacțiunile interzise de legea penală, organul de urmărire penală sau instanța, prin hotărâre, o recunoaște în calitate de parte civilmente responsabilă și îi înmânează informație în scris despre drepturile și obligațiile ei prevăzute în art. 74.”

10. Prevederile relevante ale Codului civil, adoptat prin Legea nr. 1107 din 6 iunie 2002, sunt următoarele:

Articolul 1998

Temeiul și condițiile generale ale răspunderii delictuale

„[...]”

(3) O altă persoană decât autorul prejudiciului este obligată să repare prejudiciul numai în cazurile expres prevăzute de lege.

[...]”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

11. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul susține că prevederile contestate nu corespund exigențelor calității legii, pentru că îi permit organului de urmărire penală să recunoască în mod arbitrar orice persoană juridică în calitate de parte responsabilă civilmente și în lipsa unei legături a acesteia cu cauza penală. Deși prevederile contestate permit recunoașterea părții responsabile civilmente prin raportare la două criterii – „în baza legii” sau „conform acțiunii civile înaintate în procesul penal” – acestea nu stabilesc un mecanism de aplicare a criteriilor respective care să excludă arbitrarul. Astfel, recunoașterea calității de parte responsabilă civilmente poate avea loc în lipsa unei cereri a părții vătămate/civile depuse în acest sens.

12. De asemenea, în cazul în care lipsesc temeiurile pentru care persoana a fost catalogată drept parte responsabilă civilmente, ea va suporta consecințele acestei calități până la soluționarea definitivă a acțiunii civile în procesul penal. Măsurile aferente acestei calități ar putea viza urmărirea patrimoniului și limitarea dreptului de dispoziție asupra bunurilor sale.

13. Autorul excepției menționează că prevederile contestate contravin articolelor 23 și 46 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

14. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

15. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

16. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de o parte în proces. Astfel, Curtea constată că ea este formulată de subiectul căruia i s-a acordat acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

17. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză care are ca obiect examinarea plângerii împotriva unor ordonanțe ale organului de urmărire penală prin care persoana juridică, în interesele căreia este ridicată excepția, a fost catalogată drept parte responsabilă civilmente. Astfel, Curtea

admite că instanța de judecată ar putea aplica prevederile contestate la soluționarea cauzei.

18. Curtea reține că obiectul excepției îl constituie articolul 73 alin. (1) din Codul de procedură penală. Acest articol stabilește că partea responsabilă civilmente este recunoscută persoana fizică sau juridică care, pe baza legii sau conform acțiunii civile înaintate în procesul penal, poate fi supusă răspunderii materiale pentru prejudiciul material cauzat de faptele învinutului sau inculpatului. Curtea observă că prevederile contestate nu au mai făcut obiect al controlului de constituționalitate din perspectiva criticilor invocate de autorul excepției (a se vedea Decizia nr. 115 din 15 decembrie 2017).

19. Autorul excepției a afirmat că prevederile contestate contravin articolelor 23 (*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*) și 46 (*dreptul la proprietate privată și protecția acesteia*) din Constituție.

20. Cu referire la incidența articolului 23 din Constituție, Curtea reiterează că acest articol nu are o aplicare de sine stătătoare. Pentru a putea fi invocat standardul calității legii, trebuie să existe o ingerință într-un drept fundamental. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că problema calității unei legi nu reprezintă o problemă de constituționalitate, atât timp cât nu este afectat un drept fundamental (a se vedea DCC nr. 107 din 29 august 2023, § 19; DCC nr. 45 din 14 mai 2024, § 21).

21. Referitor la incidența articolului 46 din Constituție, autorul excepției afirmă că, pe baza prevederilor contestate, în cazul în care lipsesc temeiurile pentru care persoana a fost catalogată drept parte responsabilă civilmente, aceasta va suporta consecințele acestei calități până la soluționarea definitivă a acțiunii civile în procesul penal, iar măsurile aferente acestei calități ar putea viza urmărirea patrimoniului și limitarea dreptului de dispoziție asupra bunurilor sale.

22. În aceste condiții, Curtea notează că prevederile contestate definesc care persoană fizică sau juridică este recunoscută parte responsabilă civilmente, dar nu reglementează măsurile aferente acestei calități și nici nu se referă la exercițiul dreptului de proprietate. Măsurile în discuție sunt reglementate de alte norme juridice care nu fac obiectul acestei sesizări. În acest sens, Curtea notează că, potrivit articolului 220 alin. (3) din Codul de procedură penală, hotărârea privind acțiunea civilă se adoptă în conformitate cu normele dreptului civil și ale altor domenii de drept. Totodată, potrivit articolului 1998 alin. (3) din Codul civil, o altă persoană decât autorul prejudiciului este obligată să repare prejudiciul numai în cazurile expres prevăzute de lege (a se vedea DCC nr. 115 din 15 decembrie 2017, §§ 20-21).

23. Curtea nu confirmă nici afirmația autorului sesizării care pretinde că persoana recunoscută parte responsabilă civilmente va fi obligată, în toate cazurile, să participe în această calitate până la soluționarea definitivă a acțiunii civile la procesul penal. Cu referire la acest aspect, Curtea menționează că, potrivit articolului 73 alin. (3) din Codul de procedură penală, în cazul în care se constată că, după recunoașterea părții responsabile civilmente, persoana respectivă nu poartă răspundere materială pentru prejudiciul material cauzat de către învinuit, inculpat sau că din alte motive lipsesc temeiuri pentru ca persoana să aibă calitatea de parte responsabilă civilmente, organul de urmărire penală sau instanța, prin hotărâre motivată, încetează participarea persoanei la proces în calitate de parte responsabilă

civilmente. De asemenea, partea responsabilă civilmente dispune, între altele, de următoarele drepturi: (i) să ceară compensarea cheltuielilor suportate în cauza penală și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței; și (ii) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală sau de instanță în calitate de mijloace de probă sau prezentate de ea însăși, precum și documentele, care îi aparțin, în original (articolul 74 alineatul (2) punctele 2) și 3) din Codul de procedură penală).

24. Având în vedere considerentele menționate *supra*, Curtea reține că aspectele invocate în sesizare nu reclamă o problemă de constituționalitate prin prisma articolelor 23 și 46 din Constituție.

25. De asemenea, Curtea observă că, sub aparența criticilor de neconstituționalitate, autorul excepției își exprimă dezacordul cu felul în care organul de urmărire penală a interpretat și a aplicat prevederea contestată în cazul persoanei juridice ale cărei interese le reprezintă. În acest sens, Curtea subliniază că aspectele legate de interpretarea și de aplicarea legii în situații concrete excedează controlului de constituționalitate și reprezintă o competență a instanțelor de judecată (a se vedea DCC nr. 168 din 7 decembrie 2023, § 19; DCC nr. 8 din 5 martie 2024, § 29).

26. Pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 73 alin. (1) din Codul de procedură penală, ridicată de dl Andriy Minayev, în interesele SC „DFM” SRL, parte în dosarul nr. 10-1309/2023, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 17 octombrie 2024
DCC nr. 130
Dosarul nr. 150g/2024